

Voznina znaša komaj 2 vin. Kmetijske podružnice sprejemajo rade naznanila.

Sejem v Ptuj. Letni živinski, konjski, žrebetni in svinjski sejem dne 21. t. m. se je dobro obnesel. Prignalo se je 962 komadov govede in 896 konj. Cene so bile navadne in trgovina dobra. Prihodnji svinjski sejem se vrši 28. oktobra. Cene produktov so ostale ednake.

Vinska trgata v ljutomerskih gorica je v polnem teku. Pridobilo se je velikanske množine vina. Neprijetno se občuti pomanjkanje sodov. Vino je splošno izborne kakovosti. Po navadi ima 20% sladkorja. Veliko je tudi že številno vinskih kupcev, ki prihajajo zlasti iz srednje in zgornje Štajerske, torej vedno iz nemških krajev. Voz za vozom z vinskim mostom se pelje na kolodvor. Vsak dan vozi posebni tovorni vlak z vinom. Cene znašajo od 32 vin. naprej. V ptujskem okraju žalibog ni videti toliko kupcev. To je pač posledica prvaške hujskarije. Kupci se ogibajo krajev, kjer mislijo, da se jih bodo napadalo. Tako mora kmet trpeti za prvaškega gospoda.

Letni in živinski sejni na Štajerskem. (Sejmi brez zvezdic so letni in kramarski sejni; sejni, zaznamovani z zvezdico (*) so živinski, sejni z dvema zvezdicama (***) pomenijo letne in živinske). Dne 24. oktobra v Brežicah (svinjski sejem); v Velenju*, okr. Šoštanj; v Ernovžu*, okr. Lipnica. Dne 26. oktobra v Lembergu*, okr. Šmarje pri Jelšah; na Bizelskem**, okr. Brežice; v Lipnici*, v Ribnici**, okr. Marnberg. Dne 27. oktobra v Ormožu (svinjski sejem). Dne 28. oktobra pri Sv. Juriju ob juž. žel.**; okr. Celje; v Gornjem gradu**, v Čmureku**, v Koprivnici**, okr. Kozje; v Slovenji Bistrici**, pri Sv. Tomažu-Koračice**, okr. Ormuž; na Ptuj (sejem s ščetinarji); v Imenem (sejem s ščetinarji), okr. Kozje; v Mariboru*; na Muti**, okr. Marnberg. Dne 29. oktobra v Gradcu (sejem z rogato živino); na Bregu pri Ptuj (svinjski sejem). Dne 31. oktobra na Ptujski gori*, okr. Ptuj; v Brežicah (svinjski sejem). Dne 2. novembra v Vitanju**, okr. Konjice; v Stradnu, okr. Čmurek; v Celju*. Dne 3. novembra v Ormožu (svinjski sejem); v Radgoni*; v Pišecah**, okr. Brežice. Dne 4. novembra v Konjicah*; pri Sv. Pavlu pri Preboldu*, okr. Celje; na Ptuj (sejem s konji, govedom in ščetinarji); v Imenem, okr. Kozje; v Lučah (sejem z drobnico), okr. Arvež. Dne 5. novembra na Bregu pri Ptuj (svinjski sejem); v Gradcu (sejem s konji in rogato živino). Dne 6. novembra pri Novi cerkvi**, okr. Celje; na Rečici**, okr. Gornji grad; pri Sv. Lenartu v Slov. gor**; na Spodnji Poljskavi (svinjski sejem), okr. Slovenska Bistrica; v Peklu*, okr. Slovenska Bistrica; pri Sv. Vidu pri Ptuj**; v Brežicah**; pri Sv. Janžu**, okr. Arvež.

Kmetijski shod priredi podružnica kmetijske družbe to nedeljo pri „Kreuzwirtu“ v Pesnicbergu. Govoril bode g. potovalni učitelj Fasching o čebelarji.

Zlato poroko je praznoval v Rogatcu g. Anton Iljaschic s svojo soprogo Amalijo. Jubilar je 78 let star in se je boril še pod Radetzkytom. Čestitamo!

Umrli je v Ljutomerju g. apoteker Joh. Schwarz. Bil je zelo zaslužen mož, ki je veliko v javnosti deloval. Lahka mu domača gruda!

Ponesrečil je pri zgradbi Götz v Mariboru delavec S. Reiter. Padla mu je železna posoda na glavo in ga je težko ranila.

Vojski so se pripravili in topli preteklo nedeljo v Mariboru. Prišla je policija in morala sabljo rabiti.

Železniška nesreča. Pretekli ponedeljek se je prevrnil pri Zidanem mostu železniški voz in je pokopal pod seboj železničarja Friesa. Nesrečen, ki zapuša 6 otrok, je bil takoj mrtev.

Porotno sodišče v Celju je obsodilo 22 letnega Paula Strnarda iz Pasjevasi na 3 leta težke ječe. Suroveč je v prepeju ubil Franceta Dobravca. — 18 letni Franc Pšeničnik iz Globokega pa je bil oproščen. Tožen je bil, da je ubil svojega jeroaba. Ali izkazalo se je, da je ravnal le v silobranu.

Iz Koroškega.

Zopet napredna zmaga. Pri občinskih volitvah v spodnjem Ljublu (Unterloibl) so zmagali naprednjaki v vseh treh razredih z veliko ve-

čino. To je že zaradi tega veselo poročilo, ker skušajo prvaški črnubi ta kraj ravno zadnje čase sem v svoje kremplje dobiti. Čast zavednim volilcem, ki se ne dajo zapeljati v hujskajočo prvaško politiko!

Izlet v spodnji Ljubelj. Prvaki so hoteli naskočiti spodnji Ljubelj in zasejati i na to doslej mirno zemljo neznosno svojo gonjo. Da bi odbili ta grdi napad, so sklicali naprednjaki in Nemci za isto nedeljo 5 shodov. Vlada se je zbalala, da bi se zgodili neprijetni nemiri in propovedala je vsled tega te shode, kakor tudi prvaško prireditvev. Vkljub temu so napravili naprednjaki izlet v prijetni ta kraj. Prišlo je do 600 oseb, ki so mirno in dostojno pokazali svojo solidarnost z domačini. V okolici so pa napravili prvaki shod, ne katerem sta seveda govorila orglar Grafenauer in dr. Brejc. Druge nesreče se ni zgodilo. Za prvake pa je to dokaz, da se Rožna dolina ne da ukleniti v jarem kranjskih hujskacev.

Iz Galicije se nam poroča: Zastopstvo občine Galicija je na odborovi seji dne 17. oktobra 1908 g. nadučitelja Marka Kogelnig ob priliki njegovega imenovanja za nadučitelja v Eberndorfu in z ozirom na njegovo uspešno ter koristno delovanje v šoli in občini ednoglasno in ob splošnem odobravanju za častnega občana imenovala. Čestitamo vrlemu možu!

Srebrno poroka je praznoval v Celovcu g. pekovski mojster F. Wigner s svojo soprogo Elizo. Čestitamo!

Zasul je premog nekega delavca, ki je delal na kolodvoru v Celovcu. Revež je dobil težke notranje poškodbe.

Rimski denar. Notar g. dr. Winkler v Eberndorfu je našel na posestvu g. Peteka v Kristendorfu v junski dolini rimske denarje in sicer 453 bronastih in 40 srebrnih komadov. Zanimiva najdba ima za znanost pomen. G. dr. Winkler ima s tem trudopolnim delom veliko veselje in mu gre zato vsa hvala!

Po svetu.

Velikanski vihar je divjal v vzhodni Aziji. Uničil je 3.000 hiš. Baje je prišlo tudi 2.000 oseb ob življenje.

Naš koledar.

Naznanili smo že cenjenim prijateljem in somišljenikom, da izide i letos naš

„Štajerčev kmetijski koledar“.

Glede vsebine bode čisto gotovo lanskega še prekosil. Najboljši gospodarji na spodnjem Štajerskem in Koroškem so nam že obljubili, da bodejo sodelovali. Priobčili bomo torej v letošnjem koledarju gospodarske članke prve vrste. Vsakdo bode imel lep dobiček od teh člankov. Kajti danes smo pač vsi v tem na jasnem, da mora i kmet čimveč znati. Edino z znanjem si zamore kmet zboljšati svojo bodočnost. Poleg gospodarskih prinesli bomo v koledarju i druge zanimive, večidel statistične članke. Tako hočemo kmetu in sploh delavnemu ljudstvu pokazati, kako stoje razmere po svetu, kakšni napredek je povsod opazovati, kako se ravno najubožnejše sloje najbolj izkorišča. Za zimske večere bomo prinesli celo vrsto lepih povesti, ki bodejo podale zanimive slike iz ljudskega življenja. Nadalje omenimo, da bode obsegal koledar popolni kalendarj, nadalje seznamek vseh sejmov na Štajerskem in Koroškem ter v sosednih važnih deželah, noticne listke in poštni ter brzojavni tarif. Preskrbeli smo tudi, da bode koledar lep okrašen z mnogimi slikami. Vse to bode prinašal naš „kmetijski koledar“. Visokost cene ne bode občutno presešla lansko. Velikost pa bode prekosila lansko in ravno tako bode vsebina še večja ter izbornejša. Upamo torej, da se bode nahajal v vsaki napredni kmetijski, obrtniški ali delavski hiši

naš koledar.

Teh par vinarjev lahko vsakdo plača! Zato pa dobi tudi dobro čtivo, ki služi njemu in njegovi družini.

Prosimo tedaj vse naše somišljenike ter prijatelje, da se čimpreje naročijo na

„Štajerčev kmetijski koledar“.

Pošiljal se bode ali proti naprej-plačilu ali pa po poštnem povzetju.

Obenem opozarjamo naše trgovce in obrtnike na važnost

inzeratov

v našem koledarju. Inzerati se prav po ceni računijo in kdor je lansko leto inzeriral, ta bode gotovo to tudi letos storil.

Vsi na delo

tedaj za naš kmetijski napredni koledar.

Zemljiško vprašanje in rimsko pravo.

Po starem germanskem pravu (in lahko trdimo: po pravnih pojmi vseh arijskih narodov) je bila zemlja skupna last. Bila je last občine ali roda in posameznik jo je dobil samo v porabo. Zato se na tako zemljišče tudi ni mogel vzeti dolg, kakor so današnji zemljiški dolgovi in hipoteke. Drugačne razmere so se pojavile v rimskem pravu, ki je očitno nastalo pod semitskim vplivom. Po rimskem pravu sta zemljišče in zemlja zasebna last kakor vsako drugo blago. Lahko se prodata, zastavita ali zadolžita. Iz tega izhajajo one čudne posledice, na katerih boleva vse naše gospodarsko življenje. Posestnik, na primer kmet, ki vzame na svoje posestvo kak dolg, obteži na ta način svojo zemljo navadno z večnim davkom. Kajti on in njegovi nasledniki lahko le v zelo redkih slučajih popolnoma zbrišejo ta dolg. Saj pridelajo navadno le toliko, da lahko živijo in plačujejo obresti. Če pa pridejo enkrat slaba leta, potem ne morejo niti obresti več plačevati in kmet mora vzeti zopet nov dolg na svoje, že tako zadolženo zemljišče. Tako zabredejo celi rodovi vedno globlje v dolgove in postanejo pravi sužnji obresti. Sin zadolženega kmeta se z dolgom že rodi. Že v zibelki mu je določena usoda, da bo moral večino svojih delavnih moči porabiti le za to, da bo plačeval obresti od dolgov, ki so vknjiženi na njegovem posestvu.

Tak človek se ne rodi kot prost človek, ampak kot pravi suženj dolga. In to tlačanstvo je hujše, kakor pa je bilo tlačanstvo za časa vitežtva v srednjem in novem veku. Kajti tak gospod se je v starih časih vsaj zavzemal za svoje tlačane in jih je branil pred zunanjimi sovražniki. Moral je namreč gledati na to, da so se dobro razvijali in da so uspevali. Na to današnji kapitalist ne gleda. On pomaga, če treba, kmeta uničiti, ker je pri tem njegov dobiček še večji. On večkrat celo dela naravnost na to, da kmeta popolnoma uniči.

Te razmere so se poslabšale, odkar imamo uvedeno novo dedno pravo po katerem se zemljišče oceni kot kapital in ko morajo dobiti vsi dediči svoj delež izplačan. Ta delitev pri dedščini sili naravnost vse posestnike, da najemajo zemljiške dolgove. Odkod pa naj dobijo toliko gotovine, da bi izplačali takoj dediče. Torej je v tem dednem pravu res nekako prisilno zadolževanje. Naše postave in naše gospodarske razmere so danes tako urejene, da se mora vsak posestnik zadolžiti, ali se hoče ali pa ne.

S posestvom v mestu je še skoro huje ko z onim na deželi. Ker je prodaja zemlje tukaj popolnoma prosta, se pri tem čez mero spekulira in zemlja se na ta način čez mero podraži. Vsak kos zemlje, ki bo mogóče kodaj dober za stavbišče, kupijo pravočasno spekulanti, ker upajo, da bodo pozneje imeli pri prodaji veliki dobiček. Dočim je kvadratni meter dobre poljedelske zemlje blizu mesta vreden kakih 50 vin., se najde kmalu spekulant, ki ponudi 2 do 3 K in kupi za to ceno večjo ali manjšo zemljo. Če se stavbe bližajo temu posestvu, se njegova cena zelo hitro viša in čez čas se proda kvadratni meter istega zemljišča za 5 do 6 kron. Tako dobi spekulant tisočake dobička, ne da bi se za to kaj trudil. A tudi drugi in celo še tretji spekulant ima dobiček pri tej trgovini z zemljo; če pride nazadnje ta zemlja res v roke

„Cenjeni naročniki in prijatelji!“

Naš priljubljeni list

„Štajerc“

je že v 4. četrtletju IX. svojega letnika. Da ne pride do kakšnega motenja v dopušljanju, prosimo vse svoje cenjene naročnike, da poravnajo čimprej naročnino.

Naročnina stane: Za Avstrijo na leto 3 K, na pol leta 1-50 K. Za Ogrsko in Hrvaško na leto K 4-50, na pol in četrt leta razmerno. Da je ta cena tako visoka, so krivi Koštovi veleizdajalci, ki se bojijo „Štajerčevega“ biča. Za Nemčijo na leto 5 K. Za Ameriko 6 K. Za vse druge inozemske dežele se računajo naročnino z ozirom na visokost poštnine.

Naročnina,

katero naj blagovolijo naročniki čimprej poravnati, je gotovo tako nizka, da je komaj papir plačan. Mi naprednjaki tudi ne iščemo dobička temveč nam je edini namen, da izvršimo potrebno delo v prid ljudstva. To lahko rečemo, da ni noben slovensko pisani list tako odločno borbo proti ljudskim zatiralcem peljal, kakor naš „Štajerc“.

„Štajerc“ se ne ozira ne na levo, ne na desno, temveč dela edino in izključno za ljudstvo.

„Štajerc“ biča brez usmiljenja vse, kar je ljudstvu sovražnega in škodljivega.

„Štajerc“ hoče na gospodarskem polju zboljšanje žalostnih razmer kmeta, obrtnika in delavca. Na polju politike zahteva, da bi imeli delavni sloji isti vpliv kot gosposka. Na kulturnem polju pa zahteva „Štajerc“ čimveč izobrazbe za vso ljudstvo.

To je naš namen! Kdo ima pogum, da bi očrnil, osmešil ali zasramoval ta namen? Mi pravimo: Vero se ne sme omadeževati s politiko! Narodnost se ne sme zlorabljati v strankarske namene. Kmet, obrtnik in delavec pa so večni stebri človeške družbe in brez njih, proti njih volji se ne sme ničesar več zgoditi.

Zato pa ne sme manjkati „Štajerc“

v nobeni hiši.

Delajte, razširjajte vaš list, naročajte se, agitirajte za nove naročnike. Ako vsak naših odjemalcev pridobi le enega novega naročnika, potem pridemo do velikanskega števila naročnikov

30.000.

Potem pa nam bode tudi lahko ustreči vsem zahtevam, ki jih stavijo naši odjemalci!

Na delo torej, naprednjaki!
Uredništvo in upravnništvo.

Gospodarske.

Zimski mošancelj, glavna štajerska sadna vrsta. (Poročilo deželne sadje in vinorejske šole v Mariboru.) Mi ga hočemo imenovati prijatelja, resničnega, zvestega in hvaležnega, naš stari, ljubi, tolikrat priznani mošancelj, ki stoji že od časov naših pradedov na solčnih višavah naše lepe zelene štajerske domovine. Kaj bi bila štajerska sadjereja brez mošancelja, nobena druga sorta ga ne more nadomestiti, njega, ki je tako pripraven za pošiljanje, ki je tako trpežen in čegar ime se na največjih evropskih trgih za sadje s častjo imenuje. On daje prav za prav denar našim štajerskim sadjerejcem, ki ga torej zaradi tega že desetletja sem v posebni meri negujejo in sadijo. Že pred stomi leti je bil mošancelj, kakor posnemamo iz starih zapiskov, razširjen skoro po vseh štajerskih sadunosnikih; takrat pa še ni imel tega imena, ker se je imenoval „štajerski Borsdorfer“. V takratnem času so pisali o njem, da tudi brez posebnega obskrbovanja obilno rodi. Razun te lastnosti, ki se pri njem najde še danes v veliki meri, je še ena druga lastnost, ki nu je, davno, predno so postavili železnico, dajala posebno vrednost: da se da tako lahko razpošiljati. Takrat so mošancelje, namenjenje na Dunaj, Solnograd ali Ogrsko pošiljali na navadnih tovornih vozovih brez posebno skrbnega zavoja; umevno je, da je

že takrat moral brez škode marsikaj prenesti, da je lahko prišel lep in neškodovan, kamor je bil namenjen. Te dobre lastnosti mošancelja so mu tudi primogle do zmage nad mnogostevilnimi in najrazličnejšimi vrstami sadja, ki so se v zadnjih letih za poskus sadile na Štajerskem. Tako je n. pr. leta 1839. razdelil sadni vrst stalnega vzorčnega gospodarstva v Gradcu med štajerske sadjereje cepike in mlada drevesca od 470 jabolčnih vrst, da jih za poskus nasadijo in potem opazujejo, ali se ne bodo obnesle. Dasi smo dobili na ta način mnogo izvrstnih vrst namiznega sadja, ki je zelo dragoceno, vendar so morale vkljub njegovi neznanosti biti dobre lastnosti mošancelja tako velike, da je zmagal toliko število drugih sadnih vrst in da se danes po pravici imenuje kralj štajerskega sadja. Mošancelj uspeva najbolje v bregovih do 500 metrov nad morjem, na prisojnih mestih pa gre večkrat še mnogo višje. Da si je najbolj razširjen v Vzhodni Štajerski, kjer je nasajen v velikanskih množicah, vendar ga cenijo tudi po drugih delih dežele. V Slovenskih gorah, pri Sv. Lenartu, Ormožu, Ljutomeru, Brežicah, Čmureku, Radgani, v Savinjski dolini, pri Konjicah, Slovenski Bistrici in mnogih drugih krajih je mošancelj za grčevje najprimernejša in najbolj dragocena sadna vrsta. Od zemlje ne zahteva ravno mnogo; vendar pa se zdi, da mu peščnata, malo mokra in ilovnata zemlja najbolj vgaia. Dasi že dolgo znan in prijubljen, vendar je bil prvič šele leta 1877. znanstveno opisan. Najdeta se dve vrsti mošancelja; prvi je stišjen, plosek, drugi visok, zadnja vrsta je dragocenejša; trebalo bi, da se sadjereji ozirajo edino na njo. Obžalovati je, da se mošancelja rada prime pegavost, a vendar lahko s pravočasnim skropljenjem z bakreno galico in apnom to bolezen uspešno zatiramo. Če so mošancelji kedaj drobni in mali, potem se jim mora primerno pognojiti. K sklepu pa še se naj glasi po vseh krajih zelene štajerske dežele: Vi sadjereji po bregovih, sadije v prvi vrsti visok, štajerski zimski mošancelj in preceptite mlada drevesa drugih manj dobrih vrst z njim; potomci še bodo hvaležno spominjali vaše skrbi in Vi in Vaši otroci boste imeli obilno plačilo. V deželnih drevesnicah se iz vseh doslej opisanih vzrokov mošancelj v veliki meri sadi, a tudi zasebne drevesnice, velike in male, in šolske drevesnice naj se ozirajo na to in naj v večji meri gojijo zimski mošancelj, da ga bomo imeli v dovolj velikem številu. Če se bo mošancelj primerno razširil potem bo to v doglednem času blagoslov za štajersko deželo in mi se bomo uveljavili s štajerskim sadjem na svetovnem trgu za sadje.

Strokovni učitelj Otto Brüders.

Kmetje, pozor pri nakupu umetnih gnojil!

Kmet Janez Pivec v Kočnem, p. Laporje pri Slov. Bistrici poroča: „Pri kmetih je zanimanje za poskusno gnojenje veliko, to tem bolj, ker je lansko leto neki agent veliko ljudij osleparil in več vagonov umetnega gnojila razprodal. Uspeha seveda ni bilo nobenega, samo denar so zavrgli. Jaz sem svoječasno svaril pred tem sleparstvom, seveda je bilo prepozno, ker se je že bil vsaki podpisal.“ To bodi vsakemu, ki hoče kupiti umetna gnojila, v svarilo ter se priporoča, umetna gnojila kupovati ne od neznanih potujočih agentov, ampak pri dobro znanih domačih trgovcih. To sleparstvo se dogaja najbolj le pri takozvanih mešanih gnojilih, ki imajo po dve rastlinski hranilni snovi (dušik in fosforovo kislino), ali pa po tri (kali, fosforovo kislino in dušik). Če se superfosfati mešajo z žveplenokislim amoniakom, nastane amoniakov superfosfat, ki ima 2 do 9% dušika in 9 do 16% v vodi raztopne fosforove kisline. Zmes superfosfata s kalijevimi solmi daje kalijev superfosfat, ki ima 8 do 12% v vodi raztopne fosforove kisline in 4 do 10% kalija. Gnojilo s tremi hranilnimi rastlinskimi snovmi je kaliamoniakov superfosfat, ki ima 2 do 6% dušika, 7 do 9% v vodi raztopne fosforove kisline in 4 do 10% kalija. V nekaterih krajih ta mešana gnojila zelo rabijo, ker se baje prav dobro sponašajo. Če se pa pomisli, da se ravno z mešanimi gnojili najbolj slepari in da vsak kmetovalec lahko sam kupi posamezna gnojila, ki so v mešanih gnojilih, in jih tudi lahko sam meša, in nadalje, da tvorničarji za mešanje vedno precej računijo, potem iz teh vzrokov ne bomo pripravljali rabiti mešanih gnojil, če se lahko kupijo posamezna gnojila. Nadaljna in sicer najbolj slaba stran mešanih gnojil je ta, da z njimi ni mogoče zadostiti posameznim kmetijskim rastlinam, če te ali one hranilne snovi zahtevajo v obilnejši meri, kajti mešana gnojila niso nikdar mešana v praviem razmerju in ravno to je najvažnejše pri gnojenju z umetnimi gnojili, da damo vsakej rastlini ravno toliko posameznih hranilnih snovi, kolikor jih pač po naravi potrebuje. Z mešanimi gnojili pa damo od jedne hranilne snove preveč, od druge zopet premalo in to je krivo, da je uspeh gnojenja slab. Za travnike na primer se naj vedno vzame na 1 ha 600–700 kg kaj-nita (ali 200 do 250 kg 40% kaljeve soli) in 700–800 kg Tomasove žlindre. Tudi gnojenje s samo Tomasovo žlindro je napačno. M.

Vino zvrši, ako ni sod vedno poln in dobro zavehan; poloti se ga kanin alkohol in ogljenčeva kislina izhlapi iz njega. Če ni bil sod dalj časa poln vina, dobi vino tudi nekaj zaduhel duh. Tako vino se popravi, ako se ga zmeša s mladim vinom, katero ima mnogo ogljenčeve kisline, ali pa če se ga zlije na sveže tropine, da na teh nekoliko časa vre.

Mazanje sadnih dreves z vpenim beležem. — Ako namažejo ludad sadnega drevja z vpenim beležem, zamažemo vse razpoke, v koje poklada razen škodljiv mrčes svojo zalego, mrčesova zalega pa, ki se v razpokah nahaja, ne more izlesti izpod vpenne mreže. Drevesni lubad postane na to tudi bolj gladek in mrčes ne najde več tolikega zavetišča za svojo zalego. Vpeni belež pomori mah in lišaje in jih v rasti ovira. Drevesa, namazana z vpenim beležem, ko ženejo kasneje nego

onoga, ki misli na njej staviti hišo, potem stane kvadratni meter mogoče 15 do 20 K, večkrat celo 40 do 50 K — isti kvadratni meter, ki je pred kratkim časom veljal le 50 vin.

Seveda je stavba na taki zemlji zelo draga, in najemnik se po pravici pritožuje o velikanski najemini, ki jo mora plačevati za stanovanje. Zabavlja na gospodarja, v katerem vidi svojega tlačitelja. Ne pomisli pa pri tem, da je ravno gospodar oni, ki je najbolj tlačjen. Navadno ima po dve do tri hipoteke na stavbi in ima vedno srbti, da spravi pravočasno denar za obresti snopaj. In če ima smolo, da je par stanovanj nekaj časa popolnoma praznih in da ne more poskrbeti obresti, potem se mu zna zgoditi, da pride hiša na prisilno dražbo, pri kateri bo še ondo malo, kar je bri stavbi res njegova last, izgubil.

To je namreč posebno značilno na naših hipotekah, da se upniku ni treba ozirati na to, ali zadolžen posestvo uspeva, ali kaj nese ali ne. Ali ima hišni gospodar najemnike ali ne, ali je pri kmetu letina dobra ali slaba, to je popolnoma vse eno: obresti se morajo plačati. Pri hipotekah riskira dolžnik vse, upnik nič. Dolžnik mora vsako nezgodo, vsako izgubo trpeti. Če ne more premagati teh nezdod, potem ga upnik kratkoma posadi na cesto. Hipoteka je na vsak način varna; njej se ne more nič zgoditi. Če zgori hiša, ne zgori dolg; on ostane na zemlji. Celo, če bi celo mesto razdril kak potres, dolgovom to prav nič ne škoduje. Dolgovci se ne dajo uničiti in trajajo večno. Dolg je na nek način celo nekaj nadnaravnega, nadzemeljskega; vse pozemeljske stvari se namreč počasi obrabijo in propadejo, dolga se ne prime ne dež, ne veter, on je večni — dokler je ljudstvo zdravo in se najdejo delavni ljudje, ki plačujejo obresti. Ali tega ne zdrži nobeno ljudstvo na dolgo časa; pod rimskim pravom se je zgrudil še vsak narod, prvi pa Rim sam.

K bistvu rimskega prava spada, da je kapital nekaj nedotakljivega, takorekoč svetega. Najprej pride kapital, potem človek. Človek in njegovo delo stojita s svojimi pravicami v vrsti za kapitalom. Človek se lahko ubije, cel narod se lahko nmiči, kapitala se ne sme nihče dotakniti. Če so rokodelci s svojimi rokami in materijalom postavili hišo in jim posestnik hiše dela ne more plačati, nimajo nobene pravice do hiše; pravico imajo oni, ki so pravočasno dali na zemljišče vpisati hipoteko — dasi je bila mogoče samo navidezna in ni lastnik dal niti belica za njo. Tako hoče formalizem rimskega prava. (Šele v novejšem času se je to malo ublažilo s tem, da se mora za potreščine iz zahteve pri stavbi dati primerna jamsčina.)

Torej se nam nikakor ni treba čuditi, če preminjajo ljudje in vse pozemske stvari in če ostane nad vsemi nazadnje le kapital kot velikanski zmaj, ki jih duši s svojo strupeno sapo in ki jih trga in požira.

S kapitalom je v zvezi mnogo slabih strani in posledic. Tukaj ni prilike, da bi jih vse naštevati. Čuditi se moramo pač, da ljudstva, pri katerih velja to oderuško in roparsko rimsko pravo, še vedno živijo.

To tuje pravo je pri nas gospodarilo že tako dolgo, da marsikdo misli, da brez njega, sprh ne gre. In vendar gre. Jedna najkulturnejših evropskih držav ne pozna rimskega prava in njegovega oderušta pri zemljiščih: Angleška. Kdo ve, ali ni mogoče ravno vsled tega postala tako močna. Angleška zemlja je takorekoč last krone in se ne sme prodati, niti zadolžiti. Kdor hoče tam zidati hišo, temu ni treba kupiti stavbenega prostora, ker oa vzdme za 99 let v najem. Za to so v velikanskem Londonu stanovanja razmeroma ceneja kakor pri nas na evropski celini. Zato stanuje angleški delavec bolj mirno in varno v svojem stanovanju, ker se mu ni treba bati, da bi ga pregnali spod strehe, mu zvišali stanarino ali pa mu hišo prodali na dražbi. Zato je na Angleškem špekulacija z zemljišči pri špekulaciji ogromno zaslužiti, špekulirajo Angleži s svojim kapitalom pri nas, ker jim je to doma prepovedano. Doma so sami prosti, nas, tujce pa skušajo zaslužiti. Angleži pa se ravnajo pri tem samo po svetopisemnih besedah: Tujca lahko odiraš, lastnega brata ne smeš.